

Tsuneko Kondō Kawase ali Marija Skušek, ljubljanska Japonka

Tsuneko Kondō Kawase, poročena Marija Skušek, je bila prva promotorka japonske kulture na Slovenskem. Rojena je bila v Gifu na Japonskem, a jo je že kot mlado dekle življenjska pot zanesla na Kitajsko. Tam se je poročila z nemškim uradnikom in z njim imela dva otroka. Po izbruhu prve svetovne vojne je v veliki prestolnici ostala sama z otrokoma, sinom Matisom in hčerko Eriko, ter se preživljala z upravljanjem manjše cvetličarne. Njeno zanimivo življenje smo raziskovali v sklopu raziskovalnega projekta *Življenje Skušekove zbirke: od dneвне sobe do virtualnega muzeja*.

Prav na Kitajskem je okoli leta 1919 spoznala Ivana Skuška ml., slovenskega mornariškega častnika, ki je bival v Pekingu. Leta 1914, ko je Japonka napovedala vojno Nemčiji in Avstro-Ogrski, je bila ladja Kaiserin Elisabeth, na kateri je služboval, potopljena. Skušek pa je bil s posadko zajet in skupaj z drugimi ladijskimi častniki odpeljan v ujetništvo v Peking. Tam je sicer kljub konfinaciji imel dovoljenje za prosti izhod in se je lahko svobodno gibal po Pekingu, saj je opravljal naloge glavnega častnika za oskrbovanje. Med enim od teh izhodov sta se spoznala s Tsuneko, katere cvetličarna je bila le lučaj stran od omenjene diplomatske četrti.

V Pekingu pa Skušek ni opravljal le uradnih zadolžitve, temveč je med svojimi pohajnanji po mestu nabiral in nakupil tudi zelo obsežno zbirko najrazličnejših kitajskih predmetov, ki je vključevala slike, budistične kipce, glazbilo, porcelan in drugo keramiko, bogato numizmatično zbirko ter celo masivno pohištvo, arhitekturne elemente in model kitajske stavbe. Leta 1920 se je par z dvema otrokoma in bogato zbirko starin, ki je napolnila dva cela železniška vagona, odpravil v Ljubljano. Tu je Skušek želel odpreti azijski muzej, Tsuneko pa bi obiskovalce vodila po razstavljeni zbirki in ljudem razlagala o

predmetih. Za namen gradnje muzeja je bila celo kupljena parcela v ljubljanskih Črnučah, vendar se zaradi finančnih težav sanje o muzeju niso nikoli uresničile. Zbirka je bila tako v veliki večini razstavljena kar v domačem stanovanju Skušekovih, kjer so živeli med predmeti.

Predavala je tudi v slovenščini

Tsuneko se je kot Japonka v Ljubljani zelo aktivno vpleta v družbeno in kulturno življenje mesta. V letih po prihodu v Slovenijo je postala zelo prepoznavna kot predavateljica o Japonski, njeni kulturi in tradiciji ter vlogi japonskih žensk v hitro spreminjajoči se sodobni družbi takratnega časa. Predavala je v številnih krajih po Sloveniji (v Ljubljani, Mariboru, Celju, Trbovljah, Skofji Loki in mnogih drugih), Jugoslaviji in tudi čez mejo v nemško govorečem okolju. Sprva je na predavanjih govorila v nemščini, saj ji je bil ta jezik bližje, postopoma pa se je naučila tudi slovensko ter predavanja izvajala tudi v slovenščini. V arhivu Slovenskega etnografskega muzeja je celo ohranjen tipkopis enega izmed njenih predavanj v slovenskem jeziku, s katerim si je pomagala pri nastopanju in predajanju znanja poslušalcem.

Stanovanje Skušekovih je sčasoma postalo pravi muzej v malem in zbirališče ljudi najrazličnejših družabnih in intelektualnih krogov. Znano je, da jih je na domu obiskal tudi arhitekt Jože Plečnik. Nedavno je bila v sklopu raziskovalnega projekta *Življenje Skušekove zbirke: od dneвне sobe do virtualnega muzeja* (16-4618; 2023-2026), ki poteka na ZRS Koper (v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem, Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani in Inštitutom za arhitekturo in medije (IAM) Tehniške univerze v Gradcu), v zasebni zbirki najdena tudi knjiga gostov, ki so obiskovali stanovanje v zadnjih letih Tsunekinega življenja. Med številnimi imeni prepoznamo širok krog umetnikov, intelektualcev in drugih, kot so na primer slovenski slikar, risar in grafik Božidar Jakac, znana slovenska ilustratorica Marlenka Stupica in njen mož, slikar Gabrijel Stupica.

Vpogled v družabno mrežo in poznanstva

Zanimiv vpogled predvsem v Tsuneko družabno mrežo in poznanstva pa dajejo tudi odlomki iz osebnih korespondenc družine Hribar. V knjigi o družinski kroniki rodbine Hribar avtorica Angelika Hribar deli več pisem in dopisnic različnih članov družine, ki so imeli stike oziroma prijateljevali s Skuškovimi, predvsem s Tsuneko. Tako je Miro Hribar na dopisnici, ki jo je med študijem v Parizu leta 1926 poslal svoji materi, napisal: »Prosim, povej še gospe Tsu, da sem končno našel omako s Kitajske, je bilo zelo težko. [...] Zdal zamenkrat je omaka pošla, pa jo pričakujemo drugi teden. [...] Gospa Tsu naj piše, koliko je poslali, potem bom že poskrbel ostalo.« Prav tako o Tsuneko v enem svojih pisem mami leta 1929 piše Mirova sestra Dragica: »Razen tega se učim angleško; zdaj pride Tsu vsak dan za eno uro k meni, da ji glasno angleško berem; [...]«

Tsuneko Kondō Kawase ali Marija Skušek (sedi v prvi vrsti, tretja z leve) s Franjo Tavčar, slovensko političarko in ženo pisatelja Ivana Tavčarja (v vrsti za njo, četrta z leve), ter skupino žensk v slovenskih narodnih nosah. FOTO: Arhiv Slovenskega etnografskega muzeja

Te korespondence nakazujejo, da sta bili družini Skušek in Hribar bolj kot zgolj površinsko povezani ter skozi leta (z)gradili pristen odnos znotraj družabnih krogov Ljubljane in okolice. Družini sta se obiskovali, prijateljevali ter izmenjevali medsebojne izkušnje in znanja. Miroku je bilo naročeno, če za Tsuneko pošlje kitajsko (najverjetneje sojino) omako v Parizu, Tsuneko pa je s svojim obilnim znanjem jezikov hčerki Dragici pomagala pri učenju angleškega jezika. O njihovih tesnih stikih pa še danes pričajo fotografije in korespondence v zasebni lasti potomcev družine Hribar ter masivna kitajska miza z marmornato ploščo, rezbarjami in tremi kitajskimi zmaji, ki sta jo Ivan in Tsuneko v sklopu svoje zbirke pripeljala iz Pekinga, danes pa je razsta-

vljena na gradu Strmol, katerega zadnji lastnik je bil Rado Hribar, brat Miroka in Dragice.

DR. TINA BERDAJS,

Inštitut za filozofske in religijske študije ZRS Koper

Prispevek se financira iz projekta *Življenje Skušekove zbirke: od dneвне sobe do virtualnega muzeja* (16-4618), ki ga vodi dr. Helena Motoh. Finančno ga je podprla Agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).